

תוקף קדושת יום הכיפורים
מאת: רבינו יצחק אייזיק וויזניץ

קדוש זה, אלא, מכנים אותו 'היום הקדוש'. נוסף על כך, בבני יששכר מעיד, שבסדר מסכתות הש"ס, ישנה מסכת ר"ה, מסכת סוכה, מסכת פסחים, אבל אין מסכת יום הכיפורים, אלא, רק מסכת 'יומא'. מה יש בו ביום זה שאנשים נמנעים מלהזכיר את שמו?

1) אצרכו צדיקו של און סוף סוף כן ב
ובשנת תתכב ביום
כפור דנה זעפא ושכיב רב אחאי בריה דרבה בר אבהו, ובשנת
תתכו שכיב רב תחנא ומר זוטרא בני רב חיננא.

7) פני יללכך פה

ונראה לי הטעם, שהוא להתודע ולהגלות מעלת קדושת היום שהוא בכחינת בינה עלמא דאיתכסיא תשובה עילאה עולם הבא, על כן אין בו אכילה ושתייה, על כן מעלימין את שם היום להורות שהוא מן עולם הנעלם למעלה מן הזמן, זמ"ן בנימטריא מ"ה ב"ן, והיום ההוא הוא כחינת בינה ס"ג, סוד (פרע"ח ש"ו פ"ח) ואתה סחי"ה (בנימטריא ס"ג) א"ת כולם אשר עם אות ת' שהוא סוד הרשימה לכל היצור כמו שאמר (יהוקאל סד) והתוית תיו, (עייין כל זה בספר ברית כהונת עולם (אלו של יצחק פ"ח)), הנה סחי"ה עם הת' הוא סוד פעולת היום חתי"ס"ה (עייין בספר הנ"ל), הנה שם ס"ג הוא למעלה מן הזמן שהוא מ"ה ב"ן, על כן בעבודת היום נעלם הזמן של היום, להורות לנו קדושת היום כאיזה מקום סורה עבודתו במקום למעלה מן הזמן, הבן הדבר.

2) במוציא ליל רב יצחק ויבואו פה

ולכאורה צריך להבין, כי רק לגבי פטירת רב אחאי גאון, נקט רב שרירא לשון זה "הוי זעפא ושכיב רב אחאי", ואילו אצל שאר הגאונים כתב "שכיב" בלבד. מה פשר השינוי?

3) אצרכו צדיקו של און סוף סוף כן ב

והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור
לחדש תענו את נפשתיכם וכל מלאכה לא
תעשו האזרח והגר הגר בתוכם: כי ביום הזה
יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני
יהוה תטהרו:

והנה תמצא גם בתורה שבעל פה, המסכתא המדברת מענין מצות היום לא נקרא שמה על שם היום יום הכיפורים (כאינך שבת, פסחים, ראש השנה, סוכה) רק נקרא יומא, להורות קדושת היום הוא ממקום נעלם ראוי להסתירו, על כן מנהג אנשי מעשה שלא להזכיר שמו כל כך בפשיטות כאיזה דברים, רק כשמוזכרים מענינו לאיזה הצטרכות קוראים אותו סתם יום הקדוש, ודי בזה למשכיל, (עייין ברכה משולשת פתיחה למסכת יומא).

4) פני יללכך פה יצחק אייזיק וויזניץ

ב) ודיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור
לחדש תענו וכו' כי ביום הזה יכפר עליכם
וכו' (ויקרא טו כט), מהראוי לתת לב למה לא נתבאר
היום הנועד תיכף בהתחלת הפרשה, רק הפרשה
מבארת בתחילה העבודה של היום, בלא הודע איזה
יום הוא, ואחר כך הזכיר את היום כלאחר יד, והנה
היא קושיא עצומה, הלא תראה ככל מועדי י"י מקראי
קדש הזכיר הזמן המוגבל תחלה, ואחר כך מפרש
העבודה של היום, וכאן הוא בהיפוך.

8) פני יללכך פה

ח בא לו אצל פרו, ופרו היה
עומד בין האולם ולמזבחת,
ראשו לדרום ופניו למערב,
והכהן עומד במזרח ופניו
למערב, וסומך שתי ידיו עליו,
ומתנדב. וכה היה אומר, אָנָה
השם, עֲוֹנֹתֵי פִשְׁעֹתַי חֲטָאתַי
לְפָנֶיךָ אָנִי וּבֵיתִי. אָנָה השם,
כָּפַר נָא לְעֹנֹת וּלְפִשְׁעֵים וּלְחַטָּאִים, שְׁעוֹתַי וּשְׁפִשְׁעֹתַי
וּשְׁחַטָּאתַי לְפָנֶיךָ אָנִי וּבֵיתִי.

5) קודש יום הכיפורים
ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (טו)

פסוק זה נמנה במסורה (בראשית ז, א) כאחד משה פסוקים שבתורה שבהם המילה "ביום" מנוקדת בפת"ח. אם נתבונן בפסוק, נמצא שניקוד זה הוא תמוה, כי לכאורה הניקוד המתאים לפשט הפסוק השגור בפנינו, הוא שורא - ולא פת"ח? וההבדל ברור: "ביום" בשורא, כוונתו שביום הכיפורים הוא הזמן שבו יכפר הקב"ה על עוונותיהם של ישראל, בעוד ש"ביום" בפת"ח נראה כאילו היום הוא הנימוק לכפרה?

9) פני יללכך פה

כא לו אצל פרו
שניהם, וסומך שתי ידיו עליו
ומתנדב. וכה היה אומר, אָנָה
השם, עֲוֹנֹתֵי פִשְׁעֹתַי חֲטָאתַי
לְפָנֶיךָ אָנִי וּבֵיתִי. וְכֵן אָהָרֶן עִם
קְדוֹשֶׁךָ.

6) אצרכו צדיקו של און סוף סוף כן ב

תוקף קדושת יום הכיפורים
קדושת יום הכיפורים שונה משאר חגי השנה. הקדושה ייחודית עד כדי כך, שישנם חסידים ואנשי מעשה, הנמנעים מלהזכיר את שמו של יום

המנהג לצרף ב"ד לשם התרת נדרים (באמירת כל נדרי) סמוך לתחילת כניסת קדוה"י, כי כידוע אלקים נצב בעדת קל, וכשמושיבים ב"ד על איוה ענין, תמיד יורדת השכינה להצטרף עמהם ולסייעם, וממילא נראה דזוהי כוונת מנהג זה – להושיב ב"ד בעיוה"כ בכדי להוריד את השכינה בהקדמה-קצת קודם תחילת כניסת קדושת היום ממש, ושתהי השכינה עמו משך כל היום עד התקיעה שלאחר סוף היום, אשר היא הסימן לסילוק השכינה, ואמירת ד' הוא הא' ז' פעמים.

קול בן לוי (13) PE

אין זאת, אמר הגאון רבי יחיאל מיכל עפשטיין, אב"ד נובהרדוק ובעל "ערוך השולחן", אלא שאכן היום עצמו הוא הטעם והנימוק לעצם הכפרה!

[אנא בשם כפר נא כר. ומינה דבנ' ודווי הפך מן אנא השס כפר ורלמי נטול"ס קי' מרכ"ל דכמנ ג"כ חילוף גירסאות. אלל כל הודוין]

שהרי יחוסו של יום הכיפורים הוא מפני שבו ירד משה עם הלוחות האחרונות, ובו ניתנה תורה שבעל פה. ועל כן אומר הפסוק: "כי ביום הזה", כלומר: במעשה שנעשה ביום הזה, "יכפר עליכם", כי זכות התורה שניתנה ביום הזה היא שתכפר עליכם, אבל בתנאי ש"לפני ה' תטהרו" – שתחזקו את לימוד ואת לומדי התורה שבעל-פה!

"קול בן לוי" (ערוך השולחן מהדורת הרי"ש פישביין – בסוף כרך ג')

הרבנים יוסף קרצ'ב (14) PE

גם בשניה אנא השס כר. ומ"מ נרץ טעם לפי הידועלמי ולמלי דכמנ הרל"ש שכן ז"ל אף למשמיעי שכהן גדול היה לומר בשניה כני"מ אנא השס כר ומלי שגא שניה מהרל"ש וז"ל דנרל"שונה כשמחמיל נרץ שילמר כה"ל הקריאה שקורא להשי' בשמו כר שיעודה למיו. ובשניה שמנקש הכפרה לומר בשס ר"ל שגשס הוה יכפר כ' הוה המקור לכל השמות. וכדברי הרל"ש. שהוה שס כן ד'. ופיין נד"ה כשהיו כ"ן:]

פנינה נפלאה כתב על כך הגאון רבי אלחנן וסדמן הי"ד (הדברים פורסמו לראשונה בקובץ "הפרדס", אלול תרצ"ב, והופיעו מחדש בספר "קובץ עניינים" על מסכת חולין):

בגמרא (כתובות קג.) אמרו: "מת בערב יום הכיפורים – סימן רע לו, מת במוצאי יוה"כ – סימן יפה לו, שמחלו לו עונותיו". והנה, לא התפרש בגמרא מה יהיה באדם שמת באמצע יום הכיפורים, האם זהו סימן רע לו או סימן יפה? ונראה שדבר זה תלוי במחלוקת הראשונים (בסוף פרק ג' ממסכת שבועות), האם יום הכיפורים מכפר בכל שעה ממנו או שאינו מכפר אלא בסוף היום, כי אם מכפר בכל שעה, הרי עונותיו כבר התכפרו בטרם מת, ולא כן אם יוה"כ מכפר רק בסופו.

והנה, רב שרירא גאון סבר שאין יוה"כ מכפר אלא בסופו, ואם כן, כיון שרב אחאי נפטר ביוה"כ עצמו, אם יכתוב "דהוי שכיב ביוה"כ", יהיה זה זלזול, חלילה, לומר שמת באמצע יוה"כ ועדיין לא כיפר, ונמצא שזה היה עבורו סימן רע, חלילה, ולכן הוסיף רב שרירא גאון לומר "הוי זעפא", כלומר: שהיה אז זמן חרון אף בעולם, והנפטר נתפס בעוון הדור, ולא שהיה ראוי לכך בעצמו, חלילה.

ודברי פי חכם חן!

אגרת רב שרירא גאון; קובץ 'הפרדס', אלול תרצ"ב; 'קובץ עניינים' – חולין

10

ב קא לו אצל שיער המשתלח"ס וסומך שתי ידיו עליו ומתנדה. וכן היה אומר, אנא השם, ערו פשעו קטאו לקניד עמך בית ישראל. אנא בשם"י, בפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים, שערו ופשעו ושהקטאו לקניד עמך בית ישראל.

11 קול בן לוי PE

12 קול בן לוי PE

41. והנני מעתיק בזה חלק קטן מאחת מהדרשות שדרש רבנו, ז"ל, בעשיית, באחת מהשנים האחרונות: כתוב בפי אחרי מות, לפני ד' תטהרו. כשהבגד מתלכלך, צריכים לנקותו עי"ו שמשפשים אותו במים ובנתר, להעביר את הכתמים. וכמו כן כשהאדם חוטא, ונשמתו מתלכלכת, צריכים לנקותה להנשמה עי"ו כן שהשכינה באה ומשפשת אותה. וזהו ענין אמירת ד' הוא הא' בסוף יוה"כ, שהוא סימן לסילוק השכינה למעלה דרך ז' הרקיעים, כי ביוה"כ – לפני ד' תטהרו, שהטרה באה עי"ו כן שיש עמו השראת השכינה מיוחדת, וכשנשמת האדם נפגשת בהשכינה, ומשתפשת בה, בזה היא מיטהרת. והתוסי ביומא (לה:.) הביאו מהירושלמי שבידויו של הכה"ג היי אומר בביית, אנא בשם כפר נא לעונות ולפשעים. ונראה לבאר ככוונת הלשון בזה [וכבר נדפסו הדברים בסי דברי השקפה (עמי קפדקפה)], דעיי השם המפורש הוא שבאה הכפרה, שהוה ייחודו של יום זה, שיש השראת השכינה מיוחדת הבאה בכדי לטהר, וכני"ל, ואין להחזן להפסיק כשהיי כין אמירת אנא בשם לבין אמירת כפר נא לעונות ולחטאים [כמו ששוהה באומרו בתחילה אנא השם וממתין קצת – וחזור ואומר, חטאתי עויתי פשעתי לפניך], אלא מן הנכון להחזן לומר – אנא, ולהמתין קצת, ולחזור ולומר – בשם כפר נא לעונות ולחטאים וכי, דכך היא כוונת לשון זו, שעיי כח השם המפורש – והיינו עי"ו שמשפשת נשמת האדם עם השכינה – תינקה מלכלוכה שבאה לה מן החטא. ומהייט נהנו החסידים לקרוא ליוה"כ היום הקדוש, ולזוהר שלא לקרותו בשמו – יום הכיפורים, שנהגו בו כבוד דוגמת הכבוד שנהגים בשם המפורש – שלא לבטאה, כי יסוד וגדר ענין כפרת היום הוא עי"ו כן – שהשכינה יורדת למטה אצלנו, ואנחנו נפגשים בה, וזהו תוכן ענינו של יוה"כ, ונמצא שביטוי השם "יוה"כ" הוא כעין הוכרת השם המפורש. [והשוה משייך בזה כסי בני יששכר.] ונראה [עייש בסי דברי השקפה (עמי קפדקפה)] דזהו יסוד